

il-Ħuttafa

Numru 192

Marzu 2026

**Papoċċi
Bajda**

Hej Hbieb...

Dan l-arbuxell sabiħ mimli fjuri jghidulu **fexfiex tal-irdum**

In this issue...

Mill-editur	2
Aħbarijiet	3
Xi stramberija! NEW	4
L-ghasafar kollha!	5
Mid-dinja	5
A sea of clues	6
Jiġu mill-bogħod	7
Agrett Isfar	8–9
Voluntiera tal-BOV	10
Colour the ladybirds	11
Art gallery	11
Birding in Malta 101 NEW	12–13
X'inhil d-differenza? NEW	14
L-ghasfur tal-logo...	14
Il-brimba hotbija	15
Student Passport	16

Klabb Huttaf

Klabb Huttaf is the junior (under 16) section of BirdLife Malta. Members

- can attend club activities, like walks, birdwatching, visits to nature reserves, boat trips and work to help nature
- receive *Il-Huttafa* every three months.

Your family too can become a member, and you will then get *Bird's Eye View* magazine too. Annual subscription is €10 for Klabb Huttaf and €20 for Family.

Contacts...

tel 21347645
emergency injured bird 79255697
 address 57/28 Triq Abate Rigord
 Ta' Xbiek XBX 1120
 editor email victor.falzon@birdlifemalta.org
 general email info@birdlifemalta.org
 website www.birdlifemalta.org

© BirdLife Malta, March 2026
 Design and production Victor Falzon
 Printed at Poultons on sustainably sourced paper

Dil-ġimgħa kelli grupp studenti tal-Year 6 li kienu għadhom kemm ħadu tixriba xita. Staqsejthom: "Ix-xita għandna bżonnha?" Għalkemm kienu għasra, ilkoll qablu li iva. Imbagħad staqsejthom: "U r-riħ? Għandna bżonnu r-riħ?" Kwiet! Fl-aħħar, waħda tifla qaltli: "Biex idoqqilna ċ-chimes?" Ħeqq, ippruvat miskina. U kieku nistaqsi lilkom x'tgħiduli? Ħmm... mela ħa ngħidilkom jien, ħbieb. Li kieku ma kienx ir-riħ, l-art tad-dinja tkun kważi kollha deżert.

Tgħiduli: "Kif?"
 Mela: għaliex l-art mhix deżert?
 Ovvja! Għax tagħmel ix-xita u jikbru l-pjanti, il-foresti u l-ħxejjex.
 Prosit. Minn fejn tiġi x-xita?
 Ovvja! Mis-sħab.
 Tajjeb. U minn fejn jiġi s-sħab?
 Ovvja! Mill-ilma li jitla' mill-baħar. Imma jekk is-sħab jiffurma fuq il-baħar, kif tagħmel ix-xita fuq l-art?
 Ovvja! Għax is-sħab jiċċaqlaq. Sewwa, u s-sħab kif jiċċaqlaq?
 Emm... ħmmm... bir-riħ, hux!
Fhimtu issa għaliex għandna bżonnu r-riħ?

Mela meta darb'oħra tisimgħu xi ħadd jgħid: "Uff xi dwejjaq ta' riħ!" spjegawlhom f'it, owkej?
 Ir-riħ għandna nirringrazzjawh talli jzommilna d-dinja ħadra u ħajja!
 Issa ħa nħallikom ħa mmur naqla' ċ-chimes li għandi fil-ġnien, għax ħaduli rasi jċemplu!

Victor

Victor Falzon L-Editur

mill-editur

Minn dil-ħarġa *Il-Huttafa* se tibda toħroġ kull tliet xhur. 'Il quddiem aktarx inżidulha l-paġni wkoll. Sadattant minn dil-ħarġa bdejna tliet sensieli ġodda.

FUQ QUDDIEM
2

Papoċċi Bajda

Sicilian Snapdragon *Antirrhinum siculum*

Pjanta komuni li taraha tikber fil-kampanja, speċjalment minn go hitan tas-sejjeħ. Bħalissa tkun mimlija fjuri sofor ċari ħafna b'xi vini rqaq vjola fin-nofs mal-"ħalq". Minkejja li hija komuni, il-papoċċi bajda hija speċjali għal Malta, għax mid-dinja kollha tinsab tikber biss fi Sqallija... u f'pajjiżna!

Ritratt ta' Desirée Falzon

Ixxala pankrazju!

Skont il-pjanta, dir-roqgħa għaram fiha area ta' 860 metru kwadru.

xewk ir-ramel

kromb il-baħar

pankrazju

Fir-riserva naturali tal-Ghadira hemm ħabitati rari ħafna. Fost dawn hemm l-**għaram tar-ramel**, bl-Ingliż **sand dunes**. Fl-għaram tar-ramel jgħixu pjanti u annimali li wkoll huma rari.

Fix-xhur li għaddew għamilna biċċa xogħol eċitanti. Fir-riserva hemm roqgħa għaram mitluqa li mas-snin kienet tgħattiet għal kollox

b'siġar, arbuxelli u qasab aljeni. Meta jgri hekk, il-pjanti tal-għaram imutu għax fid-dell tas-siġar dawn ma jikbrux.

Il-proġett kien li nikxfu r-ramel mill-ġdid ħalli fih terġa' tinfirex il-flora indiġena tal-għaram, kif suppost. Il-BirdLife kienet ilha ħafna snin toħlom b'dal-proġett. Fl-aħħar stajna nagħmluh bl-għajnuna ta' fondi mill-Unjoni Ewropea.

Wara li tlesta x-xogħol thawlu wkoll xi pjanti indiġeni tal-għaram tar-ramel, fosthom **xewk ir-ramel**, **simar niġġiež** u r-regina tar-ramliet: il-**pankrazju**, li anke waħdu beda

jinfirex. Kiber ukoll ħafna **kromb il-baħar**. Ir-riħ qawwi, ir-ramel itir u raxx il-baħar xejn ma kiddhom. U Storm Harry lanqas ħassewħ! Dawn il-pjanti mdorrijin. Sa sentejn oħra l-post lanqas ħa jingħaraf.

Grazzi lin-nies tal-BirdLife u l-voluntiera li qed jgħinu biex inżommu dal-ħabitat fi stat tajjeb.

U naħseb ma ddumux ma taraw lili wkoll hemmhekk.

grillu tar-ramel

Google Earth

Fgat...

Ir-ramel kien tgħatta għal kollox bi pjanti aljeni.

... bl-aljeni

Bl-għajnuna ta' makkinarju zghir ergajna kxifna r-ramel mill-pjanti aljeni ħalli terġa' tinfirex il-flora indiġena.

New!

X'battikata, marelli!

Il-ħanfusa tad-demel

Id-dinja tagħna ilha teżisti biljuni ta' snin. L-animali u l-pjanti tal-lum differenti ħafna minn dawk li għexu fl-antik. Anke aħna l-bnedmin fl-antik konna iqsar u ħafna iktar sufin! Il-ħajja dejjem **tevolvi**, jiġifieri tinbidel maż-żmien. Ħafna annimali u pjanti evolwew imġiba jew forma stramba. F'dis-sensiela ġdida se nħarsu lejn ftit minn dawn l-istramberiji.

Issib l-ikel lest...

Il-ħanfusa tad-demel (*dung beetle*) tgħix ħajjitha kollha... fid-demel! F'ballun demel taħt l-art din tfaqqas bħala larva mill-bajda. Ħafna insetti meta jkunu żgħar ikunu forma ta' dudu, imbagħad jinbidlu u jsiru bħall-adulti.

Il-ħanfusa tad-demel tiekol mid-demel li tfaqqas fih sakemm isirilha ż-żmien li tinbidel. Id-demel ikun mimli nutrijenti, żerriegħa u anke ilma, allura l-ħanfusa żagħżuġha ssib l-ikel lest bla ma toqgħod ftitxu.

Tohroġ lesta...

Meta tkun kibret biżżejjed, il-larva tagħmel il-fosdqa – fl-istess ballun demel – u wara ftit żmien mill-fosdqa tohroġ il-ħanfusa adulta lesta. Din imbagħad tohroġ minn taħt l-art permezz ta' saqajn b'saħħithom li kapaċi jifthu toqba fil-wiċċ tal-ħamrija.

Jirrumblawha...

Il-ħanfusa issa tibda taħseb biex tagħmel iż-żgħar billi ssib

sieħeb jew sieħba... u ballun demel ġdid! Dan jaf ikun redus tal-fniek jew demel tal-baqar, mogħoż u anke klieb. Flimkien jaqgħu biċċa u jagħtuha forma ta' ballun. Imbagħad jirrumblawha lejn post kenni fejn il-ħamrija tkun ratba biex iħaffru ħofra fiha. Il-ħanfusa issa jniżżlu l-ballun demel fil-ħofra taħt l-art, jitgħammru, u fl-aħħar il-mara tbid ġol-ballun demel.

Meta jlestu xogħolhom, il-ħanfusa adulti aktarx jibqgħu taħt l-art, jieklu d-demel.

Xi stramberija hux!

Id-dudu tal-ħanfusa iġhix fid-dlam ċappa u ma jarax dawl qabel ma jsir ħanfusa u jroħ mill-ħamrija.

L-Ghasafar KOLLHA ta' Malta

F'Malta s'issa dehru **408 speċi** ta' ghasafar. Xi speċi huma komuni, ohrajn rari, uħud iżuruna ftit granet fis-sena, ohrajn jgħixu magħna s-sena kollha. F'dis-sensiela qed ingħibu l-lista kollha: dawn huma numri **231** sa **240**.

231		Isem Malti Kaċċamendula Ħamra Isem Inġliż Red-backed Shrike Isem xjentifiku <i>Lanius collurio</i>	236		Isem Malti Kaċċamendula tal-Maskra Isem Inġliż Masked Shrike Isem xjentifiku <i>Lanius nubicus</i>
232		Isem Malti Kaċċamendula Denbha Aħmar Isem Inġliż Red-tailed Shrike Isem xjentifiku <i>Lanius phoenicuroides</i>	237		Isem Malti Ċawla Isem Inġliż Eurasian Jackdaw Isem xjentifiku <i>Corvus monedula</i>
233		Isem Malti Kaċċamendula Griża Isem Inġliż Lesser Grey Shrike Isem xjentifiku <i>Lanius minor</i>	238		Isem Malti Korvu Isem Inġliż Rook Isem xjentifiku <i>Corvus frugilegus</i>
234		Isem Malti Kaċċamendula Nordika Isem Inġliż Great Grey Shrike Isem xjentifiku <i>Lanius excubitor</i>	239		Isem Malti Ġharab Isem Inġliż Common Raven Isem xjentifiku <i>Corvus corax</i>
235		Isem Malti Kaċċamendula Isem Inġliż Woodchat Shrike Isem xjentifiku <i>Lanius senator</i>	240		Isem Malti Ċawlun Isem Inġliż Common Crow Isem xjentifiku <i>Corvus corone</i>

Lista approvata minn BirdLife Malta. Għalkemm xi speċi magħrufin b'iktar minn isem wiehed, dawn huma l-ismijiet uffiċjali bil-Malti li tuża BirdLife Malta. L-ismijiet bl-Inġliż u xjentifiċi huma dawk li tuża BirdLife International (www.birdlife.org)

Lura mix-xifer

L-avultun daqni (*bearded vulture*) huwa ghasfur kbir. Jiżen xi 7kg, b'medda ġwienah ta' 2.8m. Jgħidulu daqni għax madwar munqaru għandu troffa rix iswed qisha leħja. Jgħix għall-kwiet qalb il-muntanji u ma jdejjaq lil hadd. Imma miskin għamel hafna snin bil-bniedem jippersegwitah u joqtlu. Dan għax kienu jaħsbu li jisraq il-hrief tan-nghaġ, li mhu veru xejn. Dan l-avultun jiekol biss fdalijiet ta' animali mejtin, speċjalment l-ghadam tagħhom.

Il-kaċċa u l-ivvelenar bla sens wassal biex dawn l-avultuni nqerdu minn hafna nħawi tad-dinja, fosthom Ewropa. Sal-bidu tas-seklu 20 l-avultun daqni kien sparixxa mill-Alpi. B'xorti tajba llum nafu li dan l-ghasfur ma jagħmilx ħsara, anzi jgħin għax inaddaf il-kampanja. Fis-snin Tmenin inbdew proġetti fl-Iżvizzera, Franza, l-Italja, l-Awstrija u l-Ġermanja biex l-avultun daqni jerġa' jiddaħħal fl-Alpi. Bdew jitrabbew frieħ u jintelqu fis-selvaġġ – mas-snin intelqu b'kollox xi 260 avultun. Bis-saħħa ta' dawn l-isforzi l-avultun daqni llum reġa' jittajjar qalb il-qċaċet tal-Alpi. Prosit, dik serjetà!

Fost l-ewwel avultuni li trabbew u ntelqu fis-selvaġġ kien Balthazar, avultun zaġġżuġh. Intelaq fl-1988 imma wara ftit snin ma rawhx iktar, u hasbuh miet. Ohroġ il-ghaġeb, xi xhur ilu sabu avultun xwejjaq u batut, imma ħaj. Kien Balthazar! Wara 37 sena! Illum qed jingħata ftit għajnunha speċjali – heqq, ta' anzjan li hu, hux!

A SEA OF CLUES – DARWIN'S QUEST FOR EVOLUTION

Clue 1: Artificial selection

Humans may select specific animals for breeding to obtain desired traits (size, colour, shape). Over time, they can look very different because of these choices. A good example of this is the various breeds of dogs and cats.

Clue 3: Fossils

Darwin found fossils of strange animals that no longer exist. Some looked like bigger versions of animals still living today. This showed that species can change or disappear.

Clue 2: Very old Earth

Volcanoes and earthquakes have shaped the Earth over a long time, creating new environments.

Clue 4: Variation

Darwin noticed that individuals of the same species are not all the same.

Clue 5: Island animals

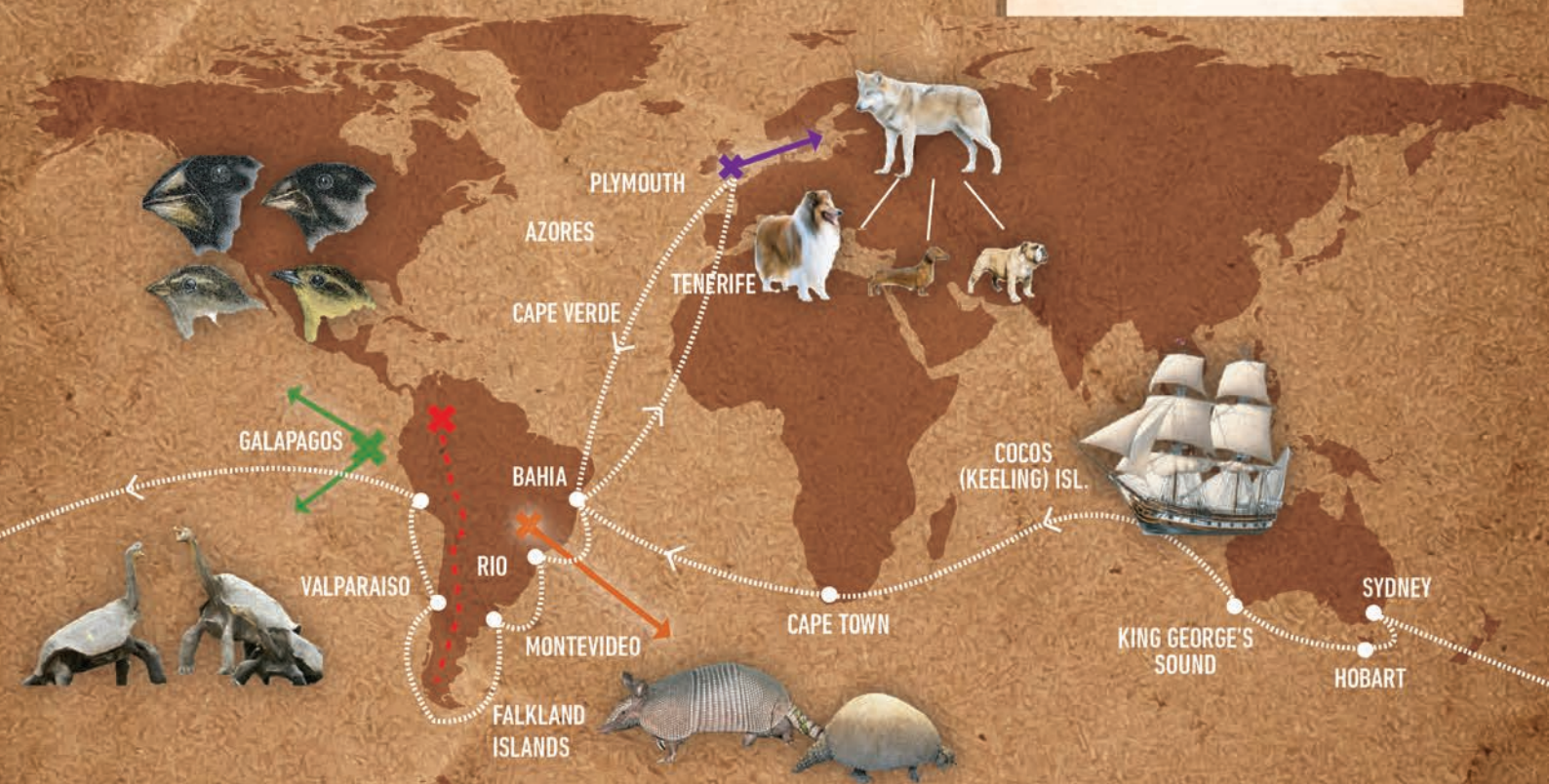
Animals on islands may look slightly different from those found on the mainland. We can also see variations between nearby islands.

Clue 7: Survival of the best adapted

Individuals with helpful traits are more likely to survive and reproduce.

Clue 6: Species fit their environment

Animals have body shapes and behaviours that help them survive and live successfully in their environment.

Unexpected ally: Wallace
He was another scientist who came to the same conclusion as Darwin. But instead of competing, they shared their discovery.

Magic Item: Book of Competition
This book helped Darwin understand that animals have more babies than will survive. Since food and space are limited, living things must compete to survive.

Legendary Item: Courage

Darwin was afraid of people's reaction to his ideas. It took great courage to finally share his discovery with the world!

Final Treasure: Theory of Evolution by Natural Selection

Living things change over time: the best-adapted organisms survive and have more offspring.

Jigu mill-booooooghod!

Fir-rebbiegħa miljuni ta' għasafar jaqsmu l-baħar Mediterran biex imorru l-Ewropa jbejtu. Hafna minnhom ikunu għaddew ix-xitwa xi mkien fl-Afrika ta' Fuq, imma ohrajn jgħaddu x-xitwa fl-Afrika Ċentrali. Jiġifieri meta dawn jibdew il-vjaġġ lura lejn l-Ewropa, ikollhom l-ewwel jaqsmu d-Deżert Sahara, jiġifieri ġibda ta' xi 3000km! Imbagħad ikun għad iridu jaqsmu l-baħar. Dawn huma ftit minn dawg il-long-distance fliers.

Fjamma
Common Redstart
Charles Galea Bonavia

Fras-servjent
Black-winged Stilt
Ian Balzan

Tgħid dis-sena nerġa' nbejjet Malta?

Il-huttaf anke sal-Afrika t'lsfel jibqa' niezze!

Huttafa
Barn Swallow
Aron Tanti

Hawn hi l-maskot tal-Klabb!

Ċikonja Bajda
White Stork
Aron Tanti

Din mhux 7 grammi tiżen imma!

Kif għasfur li jiżen 7 grammi u li ma jafx jgħum jagħmel vjaġġ bħal dak hija haġa inkredibbli.

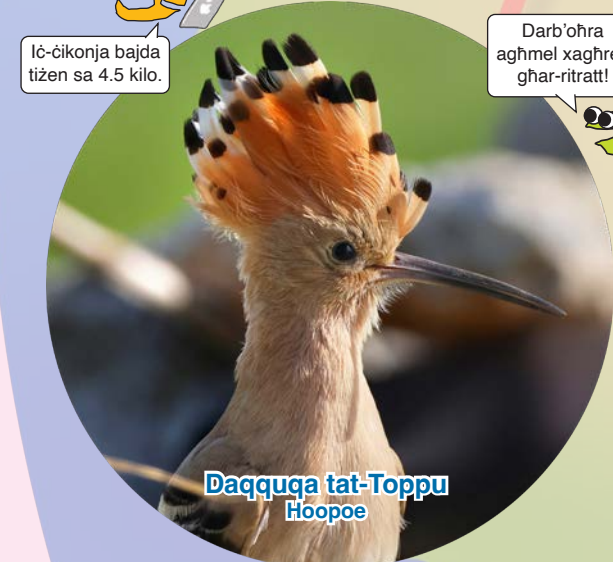

Vjolin Safrani
Willow Warbler
Aron Tanti

Kuda
Northern Wheatear
Aron Tanti

Ir-rundun kapaci jtir distanzi twal billi jiggajdja bla ma jaqdef. B'hekk jiffranka hafna enerġija.

Daquqa tat-Toppu
Hoopoe

Darb'ohra aghmel xaghrek għar-ritratt!

Tal-blieh, bro!

Zanzarell Iswed
Pied Flycatcher
Raymond Vella

Rundun
Common Swift
Aron Tanti

Agrett Isfar

Squacco Heron *Ardeola ralloides*

BirdLife
MALTA

Petitu u l-voluntiera tal-BOV

Ħelow ħbieb!

Jien Petitu, għasfur żgħir li nħobb hafna n-natura u l-ambjent. Meta nara n-nies jieħdu ħsieb id-dinja tagħna, qalbi ttir bil-ferħ! Fl-2025 rajt xi haġa sabiħa hafna: l-impjegati tal-BOV qasmu l-ħin u l-enerġija tagħhom biex jgħinu lill-ambjent.

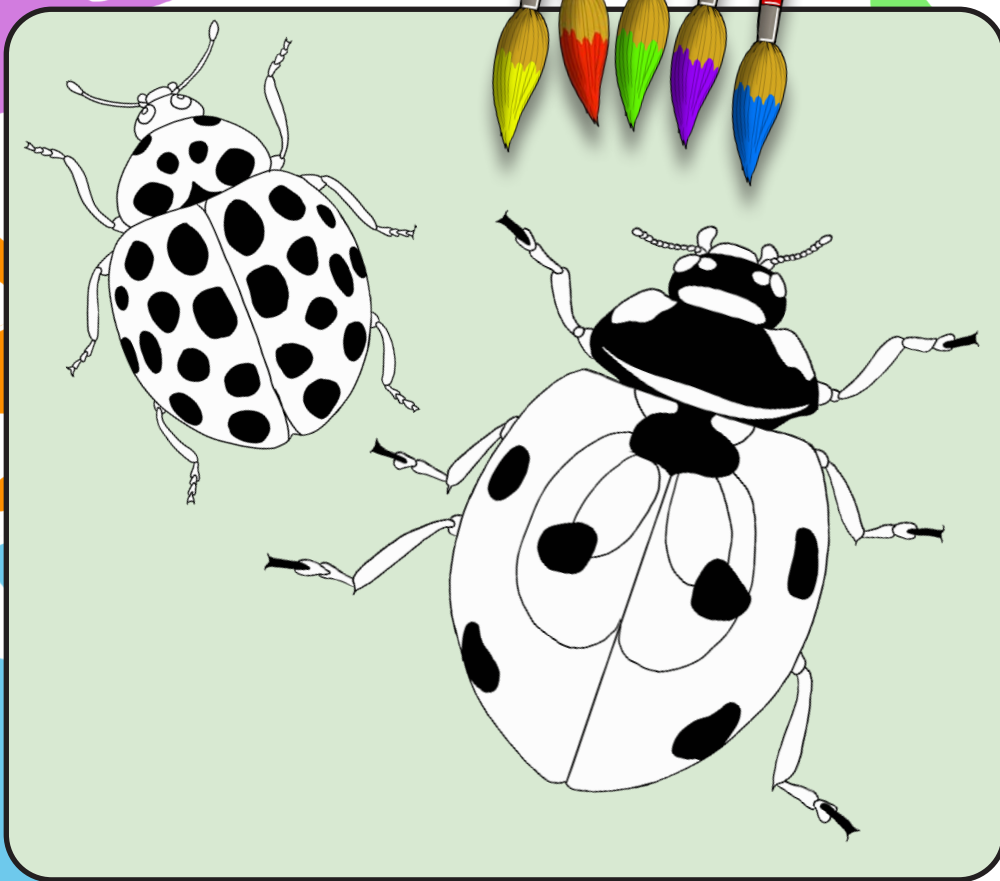
Dawn il-ħbieb kbar tiegħi għenu 9 NGOs ambjentali, organizzaw 36 attività, u kien hemm 423 voluntier li flimkien taw aktar minn 2500 siegħa ta' volontarjat. X'ħidma sabiħa! Rajthom inaddfu l-bajjiet, jaħdmu fil-gonna, u jqattgħu ħin ma' ħbiebna l-klieb u żwiemel ferħanin!

L-akbar avveniment kien ma' Żibel, fejn 54 voluntier ngabru flimkien biex inaddfu post wieħed f'daqqa. Grazzi BOV, intom qed tgħinu d-dinja tagħna tkun post isbah!

Petitu

(l-għasfur tal-bejt)

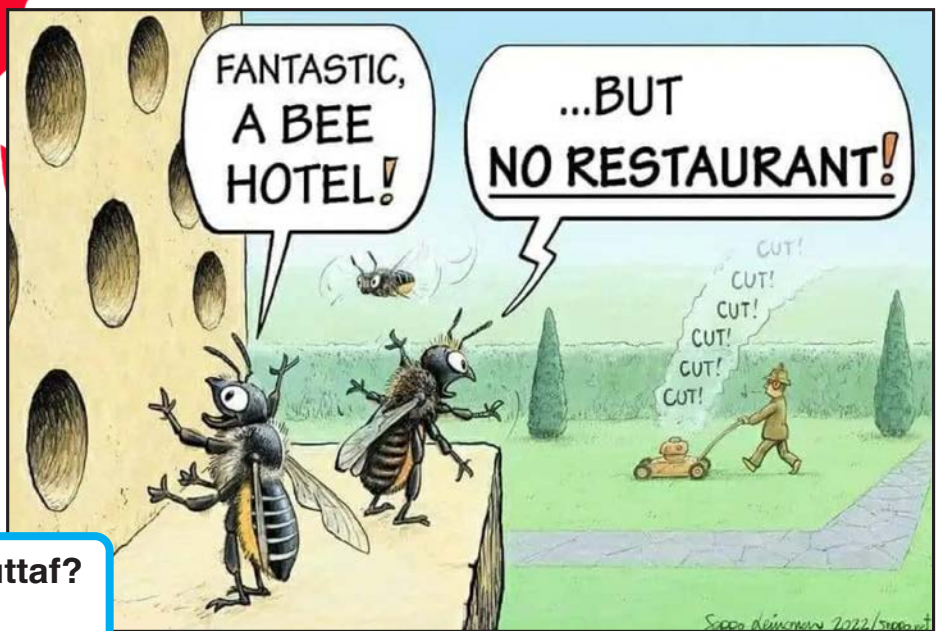
Colour the ladybirds

Not all ladybirds are red, you know! There are brown, black and orange ones. And yes, there are yellow ones too. Here are two for you to colour: a **22-spot ladybird** and a **7-spot ladybird**. Can you guess which is which? Ha ha, that's easy!

Email us your nature drawings so we can publish them here!

victor.falzon@birdlifemalta.org

M'intix membru fi Klabb Fluttaf?

- Tixtieq tidhol fil-Klabb?
- Tixtieq igġedded?
- Tixtieq iddaħhal il-familja kollha?

Minn dal-QR code tista' tingeda kollox onlajn. **GRAZZI!**

Tixtieq tagħmel donazzjoni lil BirdLife Malta?

Il-BirdLife ikollha ħafna spejjeż biex taħdem għan-natura. Minn dal-QR code tista' tagħmel donazzjoni onlajn. **GRAZZI!**

Crab
Evie Sant Mercieca (6 yrs)

Klabb
Fluttafa

New!

Birding in Malta 101

Starting your birdwatching adventure

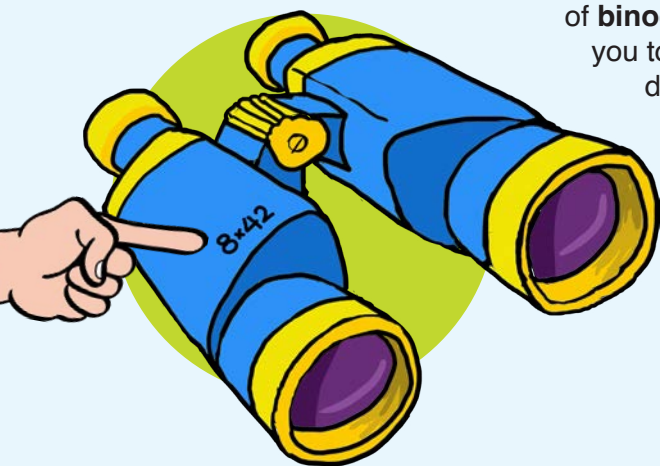
Nicholas Galea

Not just about birds

Have you ever tried looking at the world the way a birdwatcher does? Birdwatching is not just about seeing birds; it's about slowing down, paying attention, and discovering the wildlife that lives all around us. A simple walk in the countryside or along the coast can turn into an exciting adventure once you start noticing birds.

You'll never get tired

In this new series, we will explore the world of birdwatching

and learn how anyone can get started. We will share simple tips that will help you become a better observer of birds and nature. I can guarantee that birdwatching is a hobby you will never get tired of. It can also help you make lots of friends and even take you to amazing places around the world.

Easy to begin

One of the great things about birdwatching is that it's very easy to begin. You don't need expensive equipment or special training. The most important thing is **patience**. But there are a few tools that can make the experience much better.

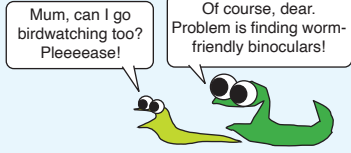
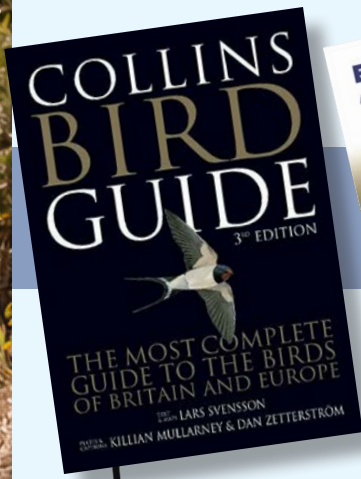
The most essential is a pair of **binoculars**. Binoculars allow you to watch birds and see details that are impossible to notice with the naked eye. If you want to enjoy birdwatching properly, it is worth buying a good pair of **8x42** or **10x42** binoculars. The first number shows the magnification (**8x** means you'll see the bird eight times bigger), while **42**

is the lens diameter, which affects how bright the image appears. Very cheap binoculars often give poor clarity and can make birdwatching less exciting.

Get to know

It's a good idea to get to know what birds we find in Malta. **Field guides** are very useful for this. Two excellent ones are the *Collins Bird Guide*, with beautiful, accurate illustrations, and *Europe's Birds: An Identification Guide*, which has excellent annotated photographs. The Collins guide is also available as a **mobile app**. Another useful app is *Merlin Bird ID*, which helps you identify birds from sounds or photos.

The best field guides to the birds of Europe

your own personal record of nature observations. **E-Bird** is a cool website (and app) that can help you do this.

The best way

The best way to learn, however, is by birdwatching with more experienced birders – that's why we have the **Young Birders Club** and organise regular birdwatching outings.

Spring is the best time to start birdwatching. In spring, many birds migrate across the Mediterranean and stop in Malta to rest. Visiting nature reserves such as Għadira, Is-Simar and Salina gives you a good chance of seeing many different species.

To learn more about the club, join our outings, or simply to ask questions about birdwatching, feel free to send us an email (see bottom of this page). We'll be happy to help you begin your birding journey!

Keep a log

A great habit to start early is keeping a **birdwatching log**. Write down the date, where you went, and the birds you saw. In time, this becomes

A lovely flock of little egrets lifting off from Għadira nature reserve

Aron Tanti

X'inhi d-differenza bejn pine cone u acorn?

Ħafna nies iħawduhom dawn it-tnejn. Hawn hi d-differenza...

Victor Falzon

acorn

L-**acorn** bil-Malti jgħidulha **ġandra** (plural ġandar). Il-ġandra hija ż-żerriegħa ta' siġra li jgħidulha **balluta**, bl-Ingliż *oak*. Jeżistu ħafna speċi ta' ballut fid-dinja, u lkoll ikabbru l-ġandar, li jkun ta' daqsijiet, forom u l-wien differenti skont l-ispeċi. Il-ġandar jikber minn qoxra li tinfetaħ u minnha titwal il-ġandra. Fl-aħħar dil-qoxra tispicċa qisha beritta fuq ras il-ġandra, kif taraw fir-ritratt. Meta l-ġandra tkun misjura taqa' mis-siġra (kultant bil-kappell b'kollox!), u jekk taqa' fil-ħamrija tista' tinbet u tikber f'balluta ġdida. Il-ġandar fir-ritratt huwa tal-balluta magħrufa bħala **holm oak**, siġra indigena Maltija.

Victor Falzon

pine cone

Insejt iżżid prinjolata, bro!

Il-**pine cone** bil-Malti jgħidulha **prinjola** (plural prinjol, prinjoli jew prinjoliet). Kif juri isimha din hija l-frotta ta' siġra li jgħidulha **pine**, bil-Malti **żnuber** jew siġra tal-prinjol. Iż-żnuber ma jagħmilx fjuri, imma jagħmel dan il-prinjol minflok. Is-siġra tagħmel prinjoli rġiel u nisa. Mill-prinjoli rġiel joħroġ ħafna polin li jtir mar-riħ u jehel mal-prinjoli nisa. Il-prinjoli rġiel imbagħad jinxfu u jmutu, imma l-prinjoli nisa jibdeu jikbru għax fihom tibda titrabba ż-żerriegħa. Wara xi tliet snin il-prinjoli jifthu u minnhom taqa' ż-żerriegħa. Il-prinjol tar-ritratt huwa tas-siġra **Aleppo pine**, siġra indigena Maltija.

L-għasfur fil-logo...

Meta nħarsu lejn il-logo tal-BirdLife naraw dak l-għasfur jittajjar fuq il-kelma BirdLife. Dak mhux għasfur kwalunkwe imma huwa **ċirlewwa**. Iċ-ċirlew (bl-Ingliż *terns*) huma għasafar tal-baħar qishom gawwi imma iktar mislutin u b'denbhom spiss mifruq fi tnejn. Dar-ritratt ta' ċirlewwa tax-xitwa (*Sandwich tern*) li ha seħibna Aron Tanti tant ġie bil-poża eżatt bħal tal-logo li stajna npoġġuh floku. Kemm qagħad sew, hux!

Victor Falzon

il-Brimba Hotbija

Fid-dinja jeżistu eluf ta' speċi ta' brimb. S'issa x-xjenzati jafu b'iktar minn 53,600 speċi, imma baqa' eluf oħrajn x'niskopru.

F'Malta s'issa nafu b'xi 150 speċi ta' brimb. Dawn imqassmin f'xi 30 grupp differenti, li jissejġu familji.

Il-brimba hotbija qiegħda fil-familja Thomisidae, grupp li bl-Ingliż jgħidulhom **crab spiders**. Jissejġu hekk għax għandhom il-par dirgħajn ta' quddiem twal u jzommuhom miftuħin kif iżommhom il-granċ.

Minn din il-familja għandna xi 10 speċi, u l-brimba hotbija hija l-ikbar u waħda mill-iktar li naraw fin-natura.

Il-brimba hotbija jisimha hekk għax għandna żewġ hotbiet fuq daharha (ara r-ritratt).

Bl-Ingliż jgħidulha **humped crab spider** u l-isem xjentifiku huwa **Thomisus onustus**.

Il-brimba hotbija kwazi dejjem fil-fjuri taraha, imma mhux għax tiekol il-polin jew in-nektar. Bħall-brimb kollu, il-brimba hotbija hija predatur u fil-fjuri tkun qiegħda tistenna l-priza tasal!

Il-brimba hotbija tiekol l-insetti li jillandjalha fil-fjura, fosthom naħal, żnażan, friefet u dubbien.

Il-brimba toħroġ b'heffa għal fuq il-priza u taħtafha b'dirgħajha ta' quddiem. Imbagħad tigdimha biex tinjettalha l-velenu, u meta l-insett jieqaf jissara, tibda ssoffilu l-ġewwieni.

Il-brimba hotbija tuża l-kamouflaxx. Kapaċi tibdel lewnha biex jaqbel mal-fjura li tkun fuqha. Daqqa tkun safra, daqqa bajda u daqqa bi dbabar roża. Dawn huma l-iktar kuluri komuni fil-fjuri Maltin.

Il-brimba hotbija mhix ta' periklu għan-nies.

Jgħidu x'għidu, m'inti xejn bhali int. Toggħodx tilgħabha tal-granċ, għax m'intix.

Ikkalma, hi!

Heritage
Malta

Student Passport

IL-PASSAPORT TAL-ISTUDENTI

Bil-Passaport tal-Istudenti ta' Heritage Malta tmur lura fiż-żmien! Hallih jiehdok f'għerien u katakombi ta' eluf ta' snin ilu, binjiet li nbnew qabel ma bdiet tinkiteb l-istorja, palazzi, fortizzi u ħabsijiet. Bih fil-but għandek garanzija ta' hafna magħija!

Tixtieq
tesplora?

Skennja l-QR code
għal aktar tağħrif:

